
8. Wybory do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 roku. Lekcja pokory lub urwanie ze stryczka

DOI: 10.71433/2025.89.5.08

Magdalena Mikołajczyk¹

Uniwersytet Wrocławski

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0).
Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Cytuj jako: Mikołajczyk M., *Wybory do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 roku. Lekcja pokory lub urwanie ze stryczka*, [w:] R. Alberski, M. Cichosz, D. Szczepański (red.), *Gra o regiony 2024. Wybory do sejmików województw w Polsce*, Wałbrzych 2025, s. 98-113.

8.1. Wprowadzenie

W koncepcji organów zdecentralizowanego państwa unitarnego, jakim jest Rzeczpospolita Polska, zadania samorządu wojewódzkiego są dla społeczeństwa bardzo istotne. Czymś, co go wyróżnia spośród innych jednostek samorządu, jest kreowanie rozwoju regionalnego². Tworzenie i realizacja strategii w tym zakresie, podobnie jak absorpcja europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (związanych ze wsparciem procesów restrukturyzacji i modernizacji gospodarek państw członkowskich poprzez nakłady w regionach lub sektorach, które wymagają pomocy), determinuje kondycję nie tylko wielkich miast, lecz także miast mniejszych i terenów wiejskich. Wojewódzki stopień samorządu traktowany jest jednak jako słabo identyfikowany przez wyborców, mocniej angażujący polityczną rywalizację niż opinię publiczną³. Ewentualną zaciętość politycznej walki o utrzymanie władzy w regionie (lub jej przejęcie) można traktować jako wskaźnik zwiększającej się świadomości wpływu, o którym mowa powyżej, który kojarzyć możemy z programami operacyjnymi i finansowaniem projektów.

Organami samorządu województwa są sejmik województwa oraz zarząd województwa (art. 15 *Ustawy dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa*, tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 566). Zarówno organ stanowiąco-kontrolny, jak i wykonawczy szczebla wojewódzkiego mają charakter kolegialny. Polityczna większość w sejmiku determinuje powołanie marszałka i zarządu, co w świetle kompetencji i zakresu możliwych decyzji ważne jest nie tylko jako wskaźnik efektu politycznej rywalizacji w skali ponadre-

¹ ORCID: 0000-0002-3779-8250.

² M. Mączyński, *Funkcje (zadania) samorządu województwa na tle funkcji (zadań) samorządu lokalnego i terenowej administracji rządowej*, „Samorząd Terytorialny” 2016, nr 7-8, s. 18-29.

³ K. Dojwa-Turczyńska, *Z samorządu do polityki: radni sejmików województw w wyborach parlamentarnych 2015 r.* „Samorząd Terytorialny” 2017, nr 1-2, s. 133-146.

gionalnej. Ma też niewątpliwie decydujące znaczenie dla realizacji przyjętej strategii rozwoju województwa, inicjowania i kontynuacji projektów o charakterze infrastrukturalnym, wykonywania zadań ustawowych. W każdym województwie, a szczególnie w tych dużych, wybory do sejmików można postrzegać jako rywalizację partii i zarazem dużych grup interesu zaangażowanych lub potencjalnie gotowych do włączenia się w realizację dużych projektów. Specyficznym rodzajem grupy interesu na południu Polski jest Kościół katolicki.

8.2. Charakterystyka regionu

Województwo małopolskie jest czwartym najbardziej zaludnionym województwem w Polsce (w 2023 r. mającym ponad 3,4 mln mieszkańców) i jednocześnie jednym z dwóch, w których notuje się niewielki wzrost zaludnienia, niebędący jednak pochodną ruchu naturalnego, lecz migracji. Współczynnik feminizacji wynosi 106, a mediana wieku – 41,2. W północno-zachodniej części województwa wyludnianie i procesy starzenia się populacji są bardziej zaawansowane niż na południowym wschodzie. Stopa rejestrowanego bezrobocia największa jest w powiecie tatrzańskim, nowosądeckim (bez Nowego Sącza) i dąbrowskim⁴.

Największy odsetek ludzi młodych, w wieku przedprodukcyjnym, jest w powiatach limanowskim, nowosądeckim i wielickim, co wprawdzie nie rzutuje na partycypację wyborczą, w związku z brakiem praw wyborczych, ale na możliwość wykorzystania w kampanii wyborczej mobilizujących haseł związanych z polityką rodzinną. Akcenty tego rodzaju obecne są w strategii *Małopolska 2030*, w której wśród priorytetowych projektów na pierwszym miejscu sytuje się projekt pn. *Rodzina w centrum*⁵. Jej autorzy, wskazując potencjał regionu (m.in. posiadanie ośrodka akademickiego z dostępną infrastrukturą naukowo-badawczą, dobre wyniki kształcenia, wysoki poziom przedsiębiorczości i usług dla biznesu, atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna), wśród słabych stron wymieniają deficyty infrastrukturalne i komunikacyjne, pogłębiające się zróżnicowanie regionu, nieumiejętność współpracy (między różnymi sektorami i podmiotami) oraz niezadawalającą jakość życia i dostępność do usług na obszarach wiejskich⁶. Województwo plasuje się w pierwszej piątce w skali kraju, jeśli chodzi o udział w produkcie krajowym brutto, rejestrowane w systemie REGON podmioty gospodarcze lub wpływy budżetu. Dochody budżetowe województwa wynoszą 2663 mld zł, co daje mu trzecie miejsce, po Mazowszu i Śląsku, i ratingową pozycję A⁷.

⁴ *Województwo małopolskie 2024*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2024.

⁵ *Strategia rozwoju województwa „Małopolska 2030”. Cz. 1: Diagnoza i prognozy rozwojowe*, red. J. Urbanowicz, A. Młost, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Zrównoważonego Rozwoju, Kraków 2021, s. 87.

⁶ Tamże.

⁷ *Województwo małopolskie...*

Włodarze województwa podkreślają spadek w ostatniej dekadzie beneficjentów pomocy społecznej⁸; prezentowane raporty poświadczają większą inercję mieszkańców powiatów wschodniej części województwa. Wykazywane jest pierwsze miejsce w rankingu województw, pokazującym nakłady (wewnętrzne i związane z działalnością przedsiębiorstw) na badania i rozwój w stosunku do PKB⁹. Powiaty należące do diecezji tarnowskiej charakteryzują się największym wskaźnikiem uczestnictwa w mszach świętych, a sama Małopolska to jedno z pięciu województw, którego mieszkańcy deklarują przynależność do wyznania katolickiego przewyższającą średnią ze spisu powszechnego¹⁰.

8.3. Formalnoprawne determinanty wyborów do sejmików województwa w elekcji 2024 r.

Pozycję ustrojową sejmiku województwa, w tym kadencję, skład, wybory i sposób odwołania, normuje ustawa o samorządzie województwa. Procedury wyborcze wynikają z Kodeksu wyborczego. Do roku 2024 wybory do sejmiku województwa odbywały się co cztery lata do nowelizacji Kodeksu wyborczego i zmian w ustawie o samorządzie wojewódzkim. Ten rodzaj kalendarza zakładał, że kadencje sejmu, senatu i organów samorządu terytorialnego są takie same. Zmiana i wydłużenie kadencji nastąpiły na podstawie ustawy z 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych 1 pkt 3 ustawy¹¹. Ta sama ustawa wprowadziła dwukadencyjność wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a stosunek do tego rozwiązania potwierdzał polaryzację polskich partii i ich elektoratów¹². Zmiana długości kadencji skutkowałą skumulowaniem terminu wyborów do parlamentu przypadającym na rok 2023 z terminem wyborów samorządowych, co partia rządząca zbagatelizowała i dla zwiększenia własnych szans wyborczych przeforsowała decyzję o przedłużeniu kadencji organów samorządu do kwietnia 2024 r. Podjęta w tej sprawie ustawa miała charakter epizodyczny, co oznaczało, że jej przepisy wprowadzają tylko czasowe odstępstwo od przyjętych norm.

Wybory do sejmików odbywają się w tym samym terminie co wybory do innych organów samorządu terytorialnego, w tym organów jednoosobowych, jakim są wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast. Wyborca tym samym oddaje kilka głosów (trzy

⁸ Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2023, Kraków 2024.

⁹ Tamże.

¹⁰ P. Ciecieląg, A. Góralczyk, G. Gudaszewski, *Wyznania religijne w Polsce w latach 2019–2021*, Warszawa 2022; L. Organek, M. Jewdokimow, W. Sadłoń, *Kościół w liczbach. Annuarium Statisticum Ecclesiae in Polonia 2023*, Warszawa 2024.

¹¹ B. Dolnicki, J. Bryła, R. Cybulska, J. Glumińska-Pawlic, J. Jagoda, R. Marchaj, C. Martysz, A. Wierzbica, *Samorząd województwa: komentarz (Stan prawny na 25 lipca 2023 r. z uwzględnieniem zmian wynikających z ustawy z 7 lipca 2023 r.)*, Warszawa 2023.

¹² D. Szczepański, *Dwukadencyjność wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w Polsce w opiniach elektoratów ugrupowań i komitetów wyborczych w wyborach do sejmików województw w 2018 roku*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2021, vol. 69, s. 171-185.

w miastach na prawach powiatu, gdzie radni gminni pełnią również funkcję radnych powiatowych, lub cztery we wszystkich pozostałych powiatach) z tym, że każdy w innych wyborach. Istniejący proporcjonalny system wyborczy, wymagający do uzyskania mandatu nie tylko przekroczenia progu przez partię, ale i pokonania rywala na własnej liście, skutkuje tym, że kandydaci muszą szukać poparcia w swoich miastach i powiatach, a każdy członek partyjnego zespołu musi wnieść aport do zwycięstwa całej listy. Decyzje zapadające w partiach, dotyczące przydzielania kandydatów do okręgów (lub okręgów kandydatom) oraz wyznaczania pozycji na liście, określają prawdopodobieństwo uzyskania mandatu wraz z kondycją partii/komiteu wyborczego, rozumianą jako przekroczenie progu wyborczego.

Tabela 8.1. Liczba okręgów i ich granice w wyborach do sejmiku Małopolski w 2024 r.

Numer okręgu	Granice okręgu – powiaty	Liczba mandatów
1	olkuski, chrzanowski, oświęcimski, miechowski	5
2	proszowicki, krakowski, wielicki	6
3	m. Kraków	8
4	wadowicki, myślenicki, suski, nowotarski, tatrzański	7
5	bocheński, brzeski, dąbrowski, tarnowski, m. Tarnów	7
6	limanowski, gorlicki, nowosądecki, m. Nowy Sącz	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

W skład sejmików wojewódzkich wchodzi radni w liczbie 30 w województwach do 2 mln mieszkańców. Jeśli ta liczba się zwiększa, na każde kolejne 500 tys. przypadają dodatkowe trzy mandaty. W żadnym okręgu nie może ich być więcej niż 15. W województwie małopolskim wybiera się bezpośrednio 39 przedstawicieli. Podział na okręgi wraz z przypisaniem liczby mandatów jest funkcją komisarza wyborczego działającego w oparciu o przepisy kodeksu wyborczego. Artykuły 462 i 463 tego kodeksu stanowią, że okręgiem jest powiat lub jego część, dopuszczalne jest też łączenie powiatów. W Małopolsce, składającej się z 19 powiatów ziemskich i trzech grodzkich, wyodrębniono sześć okręgów. Okręgiem samodzielnym z największą liczbą mandatów jest Kraków.

8.4. Antecedencje wyborów samorządowych 2024 i kampania wyborcza do sejmiku

W VI kadencji sejmiku województwa małopolskiego niekwestionowaną większość posiadali radni Prawa i Sprawiedliwości, wraz, przynajmniej do czasu, z przedstawicielami partii, z którymi współtworzono ogólnopolską koalicję gabinetową (do 2021 r. w koalicji z PiS pozostawało Porozumienie). Było to nie tylko skutkiem poparcia udzielanego przez wyborców, od elekcji 2015 r. przekraczającego 40%, lecz także wspomnianej strategii ko-

alicyjnej, tym razem efektywnej. Uzyskane głosy przełożyły się na 24 mandaty w sejmiku (przy 11 dla Koalicji Obywatelskiej, tj. PO i Nowoczesnej, oraz trzech mandatach PSL).

W poprzednich czterech kadencjach PiS pozostawało w opozycji, a zarządy powoływane były w złożony koalicyjny sposób¹³. Tym razem partia głównego nurtu odniosła sukces i bez względu na to, na ile był on warunkowany wsparciem struktur centralnych, trafnie zorientowaną kampanią wyborczą, a na ile błędami konkurencji, umożliwiło to powołanie marszałka i zarządu bez poszukiwania politycznego wsparcia tych decyzji w innych formacjach¹⁴. Personalny skład sejmiku w trakcie kadencji ulegał zmianie, głównie w związku z awansem niektórych radnych po wyborach parlamentarnych z 2019 r. Przykładowo przewodniczącym sejmiku VI kadencji, w miejsce wybranego do parlamentu Rafała Bochenka, został Jan Tadeusz Duda, profesor AGH, związany z Akademickimi Klubami Obywatelskimi im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego, prywatnie ojciec Prezydenta RP. Styl prowadzenia przez niego obrad był pożywką dla mediów wykorzystujących każdą ponadstandardową ekspresję do przyciągnięcia uwagi odbiorców. Trzeba też wspomnieć, że podczas całej kadencji zachodziła konieczność reagowania na sytuacje nietypowe, w tym ekstremalne, jak pandemia COVID lub wybuch wojny w Ukrainie.

Mimo rozmaitych przetarasowań i konfliktów polityczna większość w sejmiku tej kadencji nie była zagrożona, wzrastało natomiast upartyjnienie kadr administracji stopnia wojewódzkiego. Jeśli wcześniej kryteria funkcjonalne, związane z predyspozycjami, doświadczeniem i wykształceniem, kojarzono z postawą neutralną lub sprzyjającą większości tworzącej zarząd, ta kadencja procentowała wymianą kadr i powoływaniem na stanowiska kierownicze osób związanych z Prawem i Sprawiedliwością, do których kierownictwo partii mogło mieć zaufanie i w lokalnym układzie lojalnych wobec patrona.

W trakcie kadencji stanowisko wicemarszałka stracił Tomasz Urynowicz z Porozumienia, który wystąpił z klubu radnych PiS, pozostając do końca kadencji radnym niezrzeszonym. Losy jego kariery politycznej są przykładem innego jeszcze rodzaju niż tylko egzemplifikacją procesów o wymiarze globalnym (pandemia), ogólnopolskim (wyjście Porozumienia z koalicji z PiS), ale właściwych dla województw (powiatów, gmin), w których zderzyły się w tej kadencji tendencje integrystyczne, reprezentowane przez bardziej konserwatywne i klerykalne skrzydło rządzącej koalicji z PiS w roli głównej, z interesami na poziomie samorządu województwa kojarzonymi z szansami inwestycyjnymi, postpandemiczną rekompensatą i możliwością dalszego rozwoju dzięki finansowaniu projektów na podstawie regionalnego programu operacyjnego. Zarzewie konfliktu stanowiły głosowania uchwały zawierającej passusy o wsparciu dla rodziny opartej na tradycyjnych wartościach oraz o obronie systemu oświaty przed propagandą LGBT, zagrażającą w tej

¹³ T. Majcherkiewicz, *Politycy i polityka regionalna w systemie wielopoziomowym: koalicje regionalne, dobór regionalnych elit samorządowych, modele polityki regionalnej, role aktorów i wzory karier*, Kraków 2021.

¹⁴ Ł. Danel, *Spóźnione zameldowanie wykonania zadania. Wybory do sejmiku województwa małopolskiego*, [w:] R. Alberski, M. Cichosz (red.), *Gra o regiony 2018. Wybory do sejmików województw*, Wrocław 2020, s. 88-108.

optyce prawidłowemu rozwojowi młodego pokolenia, zwanej uchwałą anty-LGBT. Jeśli była uchwalona, jej uchylenia wymagały nie tylko wyroków sądów administracyjnych (bo one mówiły o nieważności przepisów) i podtrzymującego te orzeczenia wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego, lecz także wszczęcia przez Komisję Europejską procedury naruszeniowej oraz wprowadzenia do nowych zasad finansowania programów obowiązku przestrzegania Karty Praw Podstawowych. Zagrożono wstrzymaniem możliwości prowadzenia promocji zagranicznej regionu ze środków UE, wstrzymaniem wypłaty bieżących środków i zablokowaniem 2,5 mld euro (ok. 11 mld zł) przewidywanych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027. Do podtrzymania uchwały anty-LGBT nawoływał z kolei metropolita krakowski abp Marek Jędraszewski w wypowiedziach formułowanych na najwyższym diapazonie emocji. Radni sejmiku podjęli działania, by uchwałę odrzucić (ale zrobili to dopiero w drugim głosowaniu, głosami wstrzymującymi, umożliwiając opozycji przeforsowanie stanowiska antydyskryminacyjnego). Był to faktycznie wybór pomiędzy radykalnymi dyspozycjami ideologicznymi a pragmatyzmem, wiążącym się z możliwością wykonywania przez samorząd województwa funkcji ustawowych.

Nie mniej emocji wywoływała próba objęcia normami antysmogowymi całego województwa po udanych i przynoszących skutek działaniach podjętych przez radę i prezydenta Krakowa dedykowanych stolicy regionu. Decyzję o tym, że w Małopolsce nie można eksploatować nowego kotła na węgiel lub drewno czy kominka o parametrach emisji gorszych niż wyznaczone w unijnych rozporządzeniach związanych z ekopolityką, podjęto jeszcze w 2017 r. Terminy okazały się niewykonalne, przede wszystkim dla wielu gospodarstw domowych, a aktualizacja programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego była przedmiotem kontrowersji w sejmiku, finalizując się w końcu 2022 r. uchwałą o czasowym odroczeniu. Sposób zwracania się w debacie do oponentów przez przewodniczącego sejmiku był powodem złożenia wniosku o odwołanie go ze stanowiska, który sejmikowa większość odrzuciła.

Tego typu debaty i wiele innych ujawniały negatywne efekty odwzorowania na poziomie regionalnym polaryzacji politycznej w kraju, specyfikę sytuacji w regionie, brak lub unieważnienie dotychczasowych standardów kooperacji politycznej na poziomie regionalnym, konfrontację sprzeczności wizji rozwoju zdominowanej kulturowym backlashem (czy wręcz autorytarnej) od wizji umiarkowanej progresywnej z naciskiem na elementarne rozumienie zasad państwa prawnego¹⁵.

Ważne dla wyborów samorządowych w 2024 r. było to, że poprzedzające je wybory parlamentarne zmieniły większość sejmową i Prezesa Rady Ministrów. Koalicję Prawa i Sprawiedliwości z Solidarną Polską zastąpiła Koalicja Obywatelska, podmiot o daleko bardziej eklektycznym charakterze niż koalicja poprzedniej kadencji. Szansa, a następnie realna alternacja władzy, nie tylko w Małopolsce, lecz i w całym kraju, przyczyniła się do mobilizacji elektoratów po obu stronach sceny politycznej w elekcji parlamentarnej,

¹⁵ P. Norris, R. Inglehart, *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*, Cambridge 2019.

przez co wybory samorządowe przez polityków wszystkich formacji traktowane były jako test politycznej skuteczności i wiarygodności, zaś przez wyborców – mniej priorytetowo. Determinowało to tworzenie list, szczególnie namysłu wymagało wysuwanie kandydatów w wyborach samorządowych w przypadku partii wycofującej polityków z pozycji centralnych, przy wszystkich innych niespodziankach związanych z nieplanowanym nieobsadzeniem mandatu parlamentarnego, ale także planami na przyszłość. Potrójna sekwencja wyborcza wiązała się także z nadchodzącym terminem wyborów do Parlamentu Europejskiego. Pomijając aspekty polityczne, należy zauważyć, że to właśnie samorządy zostały obarczone zadaniami związanymi z logistyką organizacji i przeprowadzeniem wyborów, przygotowaniem personelu komisji wyborczych itp.

W samorządowej kampanii wyborczej dały o sobie znać problemy związane z ignorowaniem skutków wydłużenia kadencji organów samorządu i w konsekwencji niewielkim czasowym dystansem kolejnych elekcji, opóźnieniem podjęcia decyzji dotyczącej powołania większościowego rządu przez Prezydenta RP (powierającego pierwotnie misję tworzenia rządu Mateuszowi Morawieckiemu), który ostatecznie powołany został w drugim kroku konstytucyjnym przez większość sejmową i kalendarzem wyborczym właściwym dla zimowych lub wczesnowiosennych przygotowań. Termin wyborów został wyznaczony na 7 kwietnia 2024 r. Dla wyborów jednoosobowych organów przewidziano drugą turę 21 kwietnia. Kalendarz wyborczy obligował komitety wyborcze do rejestracji już w połowie lutego, do 4 marca należało zgłosić listy kandydatów.

Zainteresowanie mediów dynamiką wydarzeń po przejściu władzy w państwie przez wielopodmiotową koalicję (Koalicja Obywatelska, Trzecia Droga, Lewica) osłabiło zainteresowanie problemami lokalnymi, choć komentowano wypowiedzi prezesa i innych reprezentantów Prawa i Sprawiedliwości dotyczące lokalnych realiów i spekulowano na temat walk frakcyjnych wewnątrz partii przechodzącej w parlamencie do opozycji. Można się było ich spodziewać jako efektu rozliczeń odpowiedzialności za kampanię i wynik wyborów sejmowych, ale należy też pamiętać, że przed każdą elekcją są one wskaźnikiem personalnych ambicji i planowanych karier. Interpersonalne animozje stanowią w regionie pochodną konkurowania przywódców o różnych rolach w państwie i partiach, w tym liderów Prawa i Sprawiedliwości, przeszłych zwrotów w ich karierach, reperkusji związanych z taką, a nie inną konstrukcją list w wyborach minionych. Lokalne media i portale internetowe informowały przykładowo o konflikcie marszałka województwa Witolda Kozłowskiego z posłem Ryszardem Terleckim, mającym odsłonę na posiedzeniu lokalnych władz partii przy dyskusji o listach wystawianych w okręgach. Ujawniało to, jak cenne są okręgi pewne, w których zmiana zachowań wyborczych jest prawie nie do wyobrażenia.

Jakkolwiek oczywiste jest, że w wyborach samorządowych mocniej angażują się media lokalne z racji znajomości kandydatów i możliwości pozyskania od nich wypowiedzi, wybory do sejmiku stanowią, jeśli nie ostatnią, to na pewno bardzo nisko usytuowaną pozycję w ich agendzie¹⁶. Dużo częściej komentowano rywalizację kandydatów na pre-

¹⁶ A. Hess, *Upartyjnienie wyborów samorządowych jako element lokalnej komunikacji politycznej*: „Gazeta Krakowska” w kampanii 2006, „Zeszyty Prasoznawcze” 2010, t. 53, nr 1-2, s. 77-90.

zydentów, burmistrzów i wójtów lub ewentualne lokalne sojusze procentujące wspólną listą wyborczą w wyborach do rad gminnych. Znamienne jest, że media lokalne śledziły i relacjonowały kampanię prowadzoną przez kandydatów w mediach społecznościowych, preferując ten sposób, leniwy, niewymagający inwencji, nieco zrytualizowany. Dziennikarze TVP Kraków trafnie diagnozowali, że w sejmiku Prawo i Sprawiedliwość przyzwyczało się do jednowładztwa, a „nadchodzące wybory to dla PiS być albo nie być w Małopolsce”¹⁷. Na odbywającej się konwencji PiS w Krakowie Jarosław Kaczyński podkreślał, jak dużą stawką są samorządowe wybory, a Beata Szydło mówiła o osiągnięciach zarządu województwa w równomiernym rozwoju regionu i o bezwzględnej konieczności utrzymania władzy w Małopolsce. Agitację wyborczą prowadziły także inne partie. Widoczne w mediach były lokalne konwencje lub spotkania Trzeciej Drogi-PSL, Polska 2050, podczas których argumentowano na rzecz niemarnowania finansów, zwłaszcza odblokowanych przez rząd Koalicji 15 Października (Koalicja Obywatelska-Trzecia Droga-Lewica) środków z Krajowego Planu Odbudowy i z Funduszu Spójności.

Wizualnym wskaźnikiem strategii partii politycznych, w tym takiego gospodarowania zasobami, by podnieść szanse wyborcze przy minimalnych nakładach, są plakaty umieszczane na płotach domów lub przy drogach. Stolica Małopolski jest popularnym miejscem do wykorzystania reklamy, w mniejszym stopniu także przestrzeń dawnych miast wojewódzkich, tzw. krakowski obwarzanek, czyli miejscowości wokół Krakowa, są przestrzenią służącą zmonopolizowanej prezentacji polityków i haseł kreowanych po prawej strony sceny politycznej. Nie jest to bynajmniej osobiliwość tego regionu, natomiast relatywnie wyraźny przejaw socjopolitycznego podziału na centrum i peryferie, retorycznie wzmacnianego wypowiedziami liderów partyjnych, starających się specyficznie ukierunkować apel wyborczy na określonego typu segmenty elektoratu. *Novum* w kampanii małopolskiej był widoczny wysiłek Trzeciej Drogi (PSL-Polska 2050), żeby zaistnieć wizualnie na wsi i w mniejszych ośrodkach miejskich.

8.5. Rezultaty wyborów i ich konsekwencje

Krótki czas od wyborów parlamentarnych do wyborów samorządowych, jakkolwiek pełen dynamicznych i medialnych sytuacji, był z pewnością czynnikiem hamującym ewentualne przegrupowania, secesje frakcji partyjnych lub koalicje próbujące dotrzeć się bez wcześniejszej współpracy. Nie było zaskoczeniem ogłoszenie wspólnego pójścia do wyborów przez Konfederację i Bezpartyjnych Samorządowców, uzasadniane uzupełnianiem się aktywności na poziomie centralnym i w terenie, wraz z hasłem „Łączy nas wolność”. Charakterystyczne (i brzemiennie w konsekwencje) były decyzje o niewystawieniu przez partie wchodzące w skład koalicji gabinetowej wspólnej listy. Rejestrowane komitety wyborcze w wyborach do sejmików odzwierciedlały strukturę ogólnopolskich

¹⁷ [pk], *Emocjonująca gra o sejmik województwa*, <https://krakow.tvp.pl/75964816/emocjonujaca-gra-o-sejmik-wojewodztwa> [dostęp: 12.01.2025].

partii lub koalicji (w mniejszym stopniu podmiotów mających status stowarzyszenia), co nie było jednak oczywiste w wyborach do rad gmin, powiatów, a zwłaszcza w wyborach prezydentów większych miast. Przykładem była dywersyfikacja Lewicy w Krakowie i poparcie przez partię Razem niezależnego kandydata na prezydenta Łukasza Gibały, w odróżnieniu od pozostałych formacji lewicowych popierających kandydata Koalicji Obywatelskiej.

Do wyborów radnych sejmiku przystąpiło w Małopolsce dziesięć komitetów. Partyjny charakter miały KW Prawa i Sprawiedliwości, KW Normalny Kraj oraz KW Polska Liberalna Strajk Przedsiębiorców, koalicyjny – KKW Koalicja Obywatelska, KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni i KKW Lewica. Reprezentacją organizacji był komitet Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy” oraz Koalicja Samorządowa OK Samorząd. Ponadto w okręgu nr 6 listę zarejestrował komitet wyborców Konfederacja i Bezpartyjni Samorządowcy, komitet wyborców o nazwie Błękitna Polska, katolicki ruch społeczny postulujący ochronę Kościoła katolickiego przed agresją i wprowadzanie sankcji za znieważanie religii lub kojarzonych z nią przedmiotów czci.

Tabela 8.2. Listy w wyborach do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 r.

Nr listy	Nazwa podmiotu	Typ komitetu	Okręgi	Liczba kandydatów
1	KW Prawo i Sprawiedliwość	partii	wszystkie	51
2	KWW Konfederacja i Bezpartyjni Samorządowcy	wyborców	wszystkie	50
3	KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni	koalicyjny	wszystkie	51
4	KKW Lewica	koalicyjny	wszystkie	51
5	KKW Koalicja Obywatelska	koalicyjny	wszystkie	51
6	KW Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy”	organizacji i stowarzyszeń	wszystkie	30
7	KW Normalny Kraj	partii	wszystkie	40
8	KW Koalicja Samorządowa OK Samorząd	organizacji i stowarzyszeń	wszystkie	36
9	KW PLISP	partii	3	6
10	KWW Błękitna Polska	wyborców	6	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Komitety wyborcze, dostosowując się do wymogów Kodeksu wyborczego i obowiązującego systemu kwotowego, starały się równoważyć obecność mężczyzn i kobiet na listach, stąd uzyskany rezultat był wyższy od wymaganej proporcji i wynosił dla wszystkich list 46,3. Podobny, choć nieco mniejszy, odsetek kobiet był na listach w poprzedniej elekcji¹⁸. Nie stosowano naprzemiennego sytuowania kobiet i mężczyzn na listach

¹⁸ Ł. Danel, *Spóźnione zameldowanie...*, s. 97.

(nazywanego suwakiem), a liczba miejsc o wysokim prawdopodobieństwie mandatu, czyli tzw. jedynek, właściwie była symboliczna. Wielokrotnie kobiety umieszczane były w środku lub na końcu listy, z tym że zaoferowanie przykładowo posłance Agnieszce Ścigaj, reprezentującej PiS w okręgu olkuskim, ostatniej pozycji listy miało znaczenie dla przyciągnięcia wyborców.

Tabela 8.3. Udział kobiet na listach wyborczych w wyborach do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 r.

Komitet	Liczba kandydatów	Liczba kobiet na listach	Kobiety na listach (w %)	Liczba kobiet na pierwszym miejscu na liście
KW Prawo i Sprawiedliwość	51	22	43,1	1
KWW Konfederacja i Bezpartyjni Samorządowcy	50	23	45	1
KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni	51	23	45	1
KKW Lewica	51	24	47	1
KKW Koalicja Obywatelska	51	23	45	1
KW Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy”	30	12	40	1
KW Normalny Kraj	40	20	50	3
KW Koalicja Samorządowa OK Samorząd	36	19	52,7	3
KW PLISP	6	3	50	0
KWW Błękitna Polska	8	4	50	1
Razem	374	173	46,3	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

KW PiS na pierwszych miejscach swoich list umieścił kolejno według okręgów: Iwonę Gibas (wiceprzewodnicząca sejmiku mijającej kadencji, wcześniej przez wiele lat kierowała biurem poselskim Beaty Szydło), Łukasza Smółkę (wicemarszałka), Jana T. Dudę (przewodniczący sejmiku), Rafała Stuglika (przewodniczący klubu radnych PiS w sejmiku), Ryszarda Pagacza (były wicewojewoda) oraz prezesa Małopolskiej Organizacji Turystycznej Grzegorza Biedronia. Dotychczasowy marszałek województwa małopolskiego został usytuowany na miejscu czwartym w okręgu związanym z Podhalem, w Krakowie z trzeciej pozycji startowała, jak się okazało z powodzeniem, dotychczasowa kontrowersyjna kurator oświaty Barbara Nowak. Przygotowanie takiego zestawu nazwisk stanowiło potwierdzenie strategii wiązania takich parametrów, jak bliskość zamieszkania, rozpoznawalność, doświadczenie w pracach lokalnych organów stanowiących. „Jedynki” na listach KW KO (Sylwia Żak-Biesik, Grzegorz Małodobry, Szczesny Filipiak, Maciej Koźbiał, Krzysztof Nowak, Michał Słowik) były mniej spektakularne; wśród nich byli przewodni-

czący i sekretarz małopolskiej PO, osoby z doświadczeniem z pracy w radach gminnych lub powiatowych, w jednym przypadku (Michał Koźbiał) z doświadczeniem nieudanego startu w wyborach do Senatu RP z 2023 r. Rozdział pierwszych miejsc na liście w KW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni (Jan Piotr Marszałek, Małgorzata Szostak, Dariusz Badurski, Miłosz Motyka, Stanisław Sorys, Stanisław Pasoń) musiał uwzględnić aspiracje obu formacji i, co dość oczywiste, większym doświadczeniem samorządowym lub politycznym legitymowali się kandydaci z PSL. Wśród kandydatów wszystkich partii znalazły się trzy osoby o nazwisku Duda i dwie – Dutka.

Mieszkańcy Małopolski wykazali relatywnie dużą mobilizację, frekwencja w wyborach do sejmiku województwa wyniosła 52,59%, mniej niż w wyborach do analogicznego organu w mazowieckim, świętokrzyskim, łódzkim czy lubelskim, ale więcej od średniej krajowej (51,94%). W porównaniu z elekcją sprzed sześciu lat wynik był nieznacznie (o 0,39 p.p.) wyższy. Daleko jednak było do frekwencji z wyborów parlamentarnych, która wynosiła 75,38% i również przewyższała średnią uzyskaną w skali całej Polski. Najbardziej zmobilizowani okazali się mieszkańcy powiatów miechowskiego i proszowickiego oraz powiatu i miasta Nowy Sącz. Gminą, w której odnotowano największy udział mieszkańców w wyborach do sejmiku wojewódzkiego, były Racławice z wynikiem na poziomie 70,01%. Również wysoki wskaźnik frekwencji odnotowano w gminach Łaskowa (66,91%), Książ Wielki (65,50%), Korzenna (64,75%) i Słaboszów (64,48%). Frekwencja powyżej średniej zdarzała się na wsi, w miejscowościach do 5000 mieszkańców wynosiła 58,3%. Były jednak wyjątki, takie jak np. Czarny Dunajec, z frekwencją 41,19%, gmina Gręboszów (41,36%) lub Szaflary (41,89%).

Tabela 8.4. Frekwencja wyborcza i głosy ważne w wyborach do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 r.

Rok	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba wydanych kart	Frekwencja (w %)	Liczba kart wyjętych z kopert na kartę do głosowania	Liczba kart ważnych	Liczba głosów ważnych
2024	2 624 828	1 380 340	52,59	603	1 380 423	1 324 746

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wynik wyborów okazał się bezspornym sukcesem PiS. Wypowiedzi polityków koalicji rządowej lub dziennikarzy, oczekujących powtórzenia przypadku z wyborów parlamentarnych i możliwości koalicyjnego uzyskania większości i tym samym potencjału rządu w sejmiku, okazały się klasycznym *wishful thinking*.

Uzyskany przez Prawo i Sprawiedliwość rezultat 43,9% głosów przełożył się na ponad 50% mandatów i możliwość samodzielnego kreowania zarządu województwa. Mandaty uzyskali kandydaci tylko trzech komitetów. Na 39 miejsc w sejmiku 21 przypadło przedstawicielom PiS, 12 – Koalicji Obywatelskiej, a sześć – Trzeciej Drodze PSL-PL2050 Szymona Hołowni. Konfederacji z Bezpartyjnymi Samorządowcami, mimo relatywnie wysokiego poparcia, ani Lewicy, nie udało się wprowadzić żadnego kandydata do sejmiku, podobnie jak i innym komitetom rejestrującym listy wyborcze.

Personalny skład klubu wygranej partii zmienił się w niewielkim stopniu, 17 radnych na 21 pełniło mandat w sejmiku poprzedniej kadencji. Wśród nowych nazwisk wymienić można Barbarę Nowak, Piotra Ćwika, Ryszarda Pagacza i Tomasza Płatka. Nieco inaczej jest w klubach opozycyjnych. W KO doświadczeniem z poprzedniej kadencji legitymuje się czterech radnych, w klubie Trzecia Droga PSL-PL2050 doświadczenie sejmikowe ma dwóch radnych z PSL, a parlamentarne – Lidia Gądek.

Tabela 8.5. Wyniki wyborów do sejmiku województwa małopolskiego VII kadencji

Nr listy	Nazwa komitetu	Głosów ważnych oddanych na listę	Procent głosów ważnych	Liczba mandatów	Procent mandatów
1	KW Prawo i Sprawiedliwość	581 510	43,9	21	53,85
5	KKW Koalicja Obywatelska	343 649	25,94	12	30,77
3	KKW Trzecia Droga PSL–PL2050 Szymona Hołowni	164 198	12,39	6	15,38
2	KWW Konfederacja Bezpartyjni Samorządowcy	105 377	7,95	0	0
4	KKW Lewica	62 755	4,74	0	0
6	KW Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy”	34 619	2,61	0	0
7	KW Normalny Kraj	15 428	1,16	0	0
8	KW Koalicja Samorządowa OK Samorząd	13 608	1,03	0	0
10	KWW Błękitna Polska	2 883	0,22	0	0
9	KW PLISP	719	0,05	0	0
Razem		1 324 746	100	39	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Obowiązująca przy podziale mandatów w wyborach regionalnych formuła d’Hondta jest przyczyną wielu defektów możliwej reprezentacji, co na poziomie lokalnym, szczególnie przy zróżnicowaniu potencjałów gospodarczych i rozwojowych gmin i powiatów, jest wyjątkowo ważne. Rozwiązania przyjęte w Kodeksie wyborczym dotyczą klauzuli zaporowej oraz rozmiaru okręgów wyborczych. Przyjęto, że w wyborach do sejmików są to okręgi małe lub średnie, w analizowanym przypadku nawet okręg związany ze stolicą regionu nie sytuuje się w kategorii okręgów wielkich (zob. tabela 8.1). Formuła, rozmiar i kształt okręgów determinują szanse mniejszych lub średnich komitetów na pozyskanie miejsc w radzie. W tym wypadku tak nie jest, rozwiązania wyborcze sprzyjają partiom dużym, ogólnopolskim, z zapleczem w postaci struktur regionalnych, wyrazistych rozpoznawalnych polityków i lojalnego elektoratu. Minimalny odsetek głosów potrzebny do zdobycia jednego miejsca mandatowego, czyli naturalny próg wyborczy, wynosi według

obliczeń w okręgu 5-mandatowym około 12,5%, 6-mandatowym – 10,7%, w 7-mandatowym – prawie 9,4%, a zbliżałby się do ustawowego dopiero wówczas, gdyby w okręgu obsadzano 14 mandatów¹⁹.

Na pewno wynik wyborów nie był satysfakcjonujący dla KWW Konfederacji i Bezpartyjnych Samorządowców, który, mimo przekroczenia progu, nie uzyskał żadnego mandatu (zob. tabela 8.3). Progu wyborczego nie przekroczyła z kolei Lewica, a brak strategii jednoczenia tych ugrupowań w Małopolsce prawdopodobieństwo uzyskania mandatu minimalizuje lub wręcz wyklucza. W wyborach 2024 r. na dziesięć zgłoszonych w Małopolsce komitetów próg wyborczy udało się pokonać trzem, podobnie jak w innych województwach. Tworzenie koalicji podmiotów na krajowej scenie parlamentarnej wpłynęło na konstrukcję list i wyniki wyborów samorządowych. Sejmik wojewódzki w Małopolsce nie był w tym odosobniony. Ale chociaż KKW Trzecia Droga PSL–PL Szymona Hołowni uzyskał po jednym mandacie w każdym z okręgów województwa, KW PiS w zasadzie powtórzył wynik z elekcji 2018 r. Problemy ze zmarnowanymi głosami, a co za tym idzie – ułomną reprezentacją, jako pochodna naturalnego progu wyborczego poddawane są krytyce, czego konsekwencją są sugestie zwiększania wielkości okręgów, co ma się przyczynić do zwiększenia poziomu reprezentacji²⁰.

Tabela 8.6. Wyniki wyborów do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 r. w podziale na okręgi wyborcze

Nr okręgu – powiaty	Liczba uzyskanych mandatów		
	KW PiS	KKW KO	KKW TD PSL-PL2050
1 – olkuski, chrzanowski, oświęcimski, miechowski	2	2	1
2 – proszowski, krakowski, wielicki	3	2	1
3 – m. Kraków	2	5	1
4 – wadowicki, myślenicki, suski, nowotarski, tatrzański	5	1	1
5 – bocheński, brzeski, dąbrowski, tarnowski, m. Tarnów	5	1	1
6 – limanowski, gorlicki, nowosądecki, m. Nowy Sącz	4	1	1
Razem	21	12	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Okręg wielkomiejski zdecydowanie się wyróżnia w tego typu wyborach. Tylko w Krakowie udało się Koalicji Obywatelskiej uzyskać więcej mandatów niż Prawu i Sprawiedliwości. Z kolei okręgami, w których PiS dystansowało konkurencję, wprowadzając po pięciu radnych, były okręgi tatrzański oraz tarnowski – co nie jest niezwykle, zdarza się

¹⁹ M. Woźnicki, *Size of constituencies in elections to voivodeships assemblies and the principle of proportional elections*, „Przegląd Prawa Administracyjnego” 2024, nr 7, s. 175-189.
²⁰ M. Jankowski, D. Pieniężny, *Dlaczego nie można inaczej? Ograniczona reprezentacja wyborców w sejmikach wojewódzkich w latach 2014–2024*, „Copernicus Political and Legal Studies” 2024, nr 3(1), s. 23-31.

co elekcję i co tłumaczy też wewnątrzpartyjne naciski wraz zaciętą wewnątrzpartyjną konkurencją o miejsce na listach w tych powiatach. Na nieco gorszy wynik w szóstym okręgu też wpływ miał ośrodek miejski, powiaty limanowski, gorlicki, nowosądecki skupiają elektorat o niezmiennych od lat preferencjach. Różnice głosów oddanych na kandydatów z różnych list, którzy uzyskali ich najwięcej bezwarunkowo, w każdym okręgu, potwierdzają pozostawianie przez PiS konkurencji w niejakim dystansie (różnice te wynoszą od ok. 8 do 17 tys. głosów, nawet w Krakowie, gdzie Jan Krzysztof Duda, otwierający listę PiS, dostał głosów 42 971 (14,58%), a pozostający liderem listy KO Szczęsny Filipiak otrzymał ich 34 407 (11,67%).

Efekty systemu wyborczego dla reprezentacji w sejmikach są jednoznaczne. Odzwierciedla ona w większym stopniu podziały partyjne widoczne w parlamencie niż podziały i interesy obserwowalne w przestrzeni regionu. Szacowanie korzyści/strat podmiotów politycznych przez określenie rozmiaru nadreprezentacji potwierdza relatywną stabilność trzech podmiotów (jeśli przyjąć, że Trzecia Droga, włączając PSL, bazowała na efektach związanych i z tradycją, i nowością, „konsumując” głosy wyborców unikających poparcia partii najbardziej „zastużonych” dla polaryzacji sceny politycznej). Indeks jest dodatni dla wszystkich obecnych w sejmiku podmiotów, przy czym Trzecia Droga PSL-PL2050 wykazuje większy rozmiar nadreprezentacji od partii mającej bezwzględną większość w sejmiku, czyli minimalnie większe korzyści w tej elekcji od dominującego rywala.

Tabela 8.7. Rozmiar nadreprezentacji w wyborach do sejmiku województwa małopolskiego w 2024 r.

Wyszczególnienie	PiS	KO	Trzecia Droga
Poparcie (V)	581 510	343 649	164 198
Poparcie (%)	43,90	25,94	12,39
Mandaty (%)	53,85	30,77	15,38
Nadreprezentacja/podreprezentacja	10,05	4,83	2,99
Rozmiar nadreprezentacji	0,23	0,19	0,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Arena wyborcza, jaką jest sejmik w województwie małopolskim, jest przykładem układu rywalizacyjnego z jednym podmiotem dominującym już czwartą, w ogóle trzecią z kolei kadencję. Choć liczba mandatów, które uzyskała partia PiS, zmniejszyła się w stosunku do wyniku z poprzednich wyborów, nie implikowało to oddania władzy. Perturbacje następujące po wyborach, związane z wyłonieniem zarządu samej partii i jej trwania tymczasem, nie miały dalszych konsekwencji (transferu radnych, powstania nowych klubów). Swoistego rodzaju balans pozwalał każdej partii ogłaszać satysfakcję z wyniku wyborów, ale niekoniecznie już ze zdolności do dalszych działań związanych z kreacją zarządu i wykonywaniem funkcji stanowiących organu. Na PiS głosowało więcej wyborców, KO i TD PSL-PL2050 otrzymały minimalnie więcej mandatów niż sześć lat

wcześniej. Komentujący wybory Jarosław Flis użył sformułowań trafnie obrazujących sytuację. Dla Prawa i Sprawiedliwości metaforyczne „urwanie ze stryczka” tożsame było z zachowaniem *status quo* w ważnym województwie – w tym samym, w którym Koalicja Obywatelska wraz z Trzecią Drogą, a już zwłaszcza Lewicą, otrzymały „lekcję pokory”²¹.

Indeks rywalizacyjności (tabela 8.8) pozwala analizować przewagę nad głównym rywalem komitetu wygrywającego wybory, wskazując, które regiony są dla partii politycznych kluczowe i w których rywalizacja jest efektywna. Jest to przyczynkiem do typowania twierdz (rynków, na których partie/koalicje zajmują dominującą pozycję), obszarów szans (dających możliwość zwiększania poparcia), okręgów z niskim prawdopodobieństwem sukcesu wyborczego (zajętych przez inne podmioty o utrwalonej pozycji rynkowej)²². Wybory do sejmiku potwierdziły kolejny raz przewagę PiS w tym regionie i jego znaczenie dla różnych frakcji tej partii. Zachwianie wzrostu współczynnika agregacji wskazuje na niewielkie osłabienie pozycji największego gracza w regionie. Głębsze zmiany musiałyby być pochodną niespodziewanej raczej transformacji wartości, które są podłożem zachowań wyborczych małopolskiego elektoratu. Zauważalna – dzięki indeksowi efektywnej liczby partii – jest obecność Trzeciej Drogi PSL-PL2050, stanowiącej trzeci podmiot w konkurencji o tożsamy elektorat mniejszych miejscowości całego województwa.

Tabela 8.8. Wartości indeksu rywalizacyjności, agregacji oraz efektywnej liczby partii w wyborach do sejmiku województwa małopolskiego w latach 1998-2024

Rok wyborów	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2024
Poparcie dla pierwszego komitetu (%)	45,35 (AWS)	19,07 (PO-PiS)	34,44 (PiS)	34,44 (PO)	36,71 (PiS)	43,55 (PiS)	43,90 (PiS)
Poparcie dla drugiego komitetu (%)	19,62 (SLD)	17,86 (LPR)	30,78 (PO)	31,69 (PiS)	28,26 (PO)	22,66 (PO)	25,94 (KO)
Indeks rywalizacyjności	0,43	0,92	0,90	0,94	0,77	0,52	0,59
Indeks agregacji	15,83	4,27	8,2	10,90	14,53	20,51	17,95
ELP – efektywna liczba partii	2,17	5,25	3,33	2,69	2,87	2,13	2,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

²¹ M. Kursa, J. Flis: *Wybory do sejmików to lekcja pokory dla tych, którzy chcieli wdeptywać w ziemię PiS*, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,30866133,jaroslaw-flis-wybory-do-sejmikow-to-lekcja-pokory-dla-tych.html> [dostęp: 20.01.2025].

²² M. Cichosz, *Zwycięzca jest tylko jeden (?) Podsumowanie rywalizacji w wyborach do sejmików województw w 2018 r.*, [w:] R. Alberski, M. Cichosz (red.), *Gra o regiony 2018. Wybory do sejmików województw*, Wrocław 2020, s. 285-306.

8.6. Podsumowanie

Dopiero na VII sesji sejmiku województwa małopolskiego 4 lipca 2024 r. radni byli w stanie wybrać skład nowego zarządu województwa wraz z marszałkiem. Media komentowały, że do sześciu razy sztuka... Zdobyć bezwzględnej większości przez Prawo i Sprawiedliwość nie było tożsame z jednomyślnością, głosowania ujawniały istnienie frakcji, niespójność interesów, animozje personalne. Nie otworzyło to jednak realnych szans dla opozycji w sejmiku, choć podjęto próbę, zgłaszając kandydaturę Krzysztofa Klęczara, aktualnie pełniącego funkcję wojewody. Ostatecznie funkcję marszałka powierzono Łukaszowi Smółce (do 2024 r. wicemarszałek województwa małopolskiego). Wicemarszałkami zostali Witold Kozłowski (marszałek w poprzedniej kadencji) i Ryszard Pagacz. W skład zarządu weszły także Marta Malec-Lech i Iwona Gibas. Nieudane głosowania ujawniały, że dyspozycje płynące z centrum partii, planowane tam przemieszczenia lub rekompensaty mogą być uznane za zagrożenie dla personalnej kostki Rubika poukładanej w poprzedniej kadencji. Próby przeforsowania na marszałka województwa Łukasza Kmity (przegranego w wyborach na prezydenta Krakowa) były wskaźnikiem wewnętrzpartyjnych podziałów, erozji bezwzględnej dyspozycyjności wobec kierownictwa partii, wpływów, jakie w Małopolsce mają nie tylko Beata Szydło, ale także były minister infrastruktury Andrzej Adamczyk, małopolscy posłowie i rodzina Prezydenta RP.

Wpływ rezultatu wyborów krajowych na rezultat wyborów samorządowych, nawet jeśli niemal lustrzane są kluby partii politycznych w sejmikach wojewódzkich, nie jest natychmiastowy i na pewno trudny do oszacowania. W literaturze przedmiotu znajdujemy określenia elekcji regionalnych, takie jak: „wybory drugorzędne”, czy eksplikacje pojęcia „luka uczestnictwa wyborczego”²³. Podkreśla się kwestie związane z zaniechaniem partycypacji wyborczej przez niektórych lub aktywizacją elektoratu nieangażującego się w wyborach krajowych, a także zmieniające scenę występowanie lokalnych partii lub bardziej znaczących w tym miejscu reprezentacji partii opozycyjnych. Sejmik województwa małopolskiego jest „twierdzą” dla jednej partii i stanowi ciekawy przykład rywalizacji. Nie tylko takiej, w której stawką jest wpływ na kształt decyzji przesądzających o rozwoju regionu, ale takiej, która ujawnia, jak ważne jest to miejsce ze względów neonomenklaturowych.

²³ A. Gendźwił, *Wybory lokalne w Polsce: uczestnictwo, konkurencja i reprezentacja polityczna w demokracjach mniejszej skali*, Warszawa 2020; A. Gendźwił, *Różne wybory, różne elektoraty?: specyfika uczestnictwa w wyborach lokalnych*, „*Studia Socjologiczne*” 2017, nr 1, s. 81-102.